

UČNI NAČRT

Tematski sklop	Urejanje skupnih zadev: vprašanja demokracije
Tema / vsebina	Urejanje skupnih zadev 5c

UČNI NAČRT

Cilji	Uvajajo se v praktično uporabo načel družbenega sožitja: pravičnost, enakost, svoboda, humanost, solidarnost, strpnost. Razvijajo občutek soodgovornosti za urejanje skupnih zadev.
Pojmi	Pravičnost, enakost, zaslužnost, poštenost
Možne medpredmetne povezave	Slovenščina, Zgodovina, Filozofija za otroke.
Dodatne informacije za učitelje	1. Učitelj naj vodi razpravo tako, da čim bolj pride do izraza razmišljanje učencev. Posebej pozoren naj bo najprej na ponovitev pojmov pravičnosti kot enakosti in zaslužnosti in nato na razvijanje razprave o pojmu pravičnosti kot poštenosti. 2. Kadar je to le mogoče, naj učitelj poveže razpravo z vsakdanjimi izkustvi učencev. 3. Učitelj naj poskuša v razpravo vključiti vse ali večino učencev. 4. V kolikor učitelj oceni, da je to potrebno, naj razloži posamezne pojme: pobiranje davkov ipd.
Dodatne informacije za učence	1. Pomen poslušanja sošolcev in ocene njihovih opredelitev oziroma poskusov opredelitev. Iskanje protiprimerov. Razmislek o pomenu iskanja protiprimerov. 2. Povezava doživljanja in razgovora v šoli z vsakdanjimi izkušnjami.

DIDAKTIČNI MODELI

Ime	Pravičnost in poštenost
Neposredni cilji	Učenci poskušajo definirati pojem pravičnosti, pri čemer ugotovijo, da to ni tako enostavno. Hkrati se navajajo na argumentirano razpravo in njene veščine.
Didaktična naloga	Učitelj razvije pogovor z učenci, v katerem najprej ponovi ideji pravičnosti kot enakosti in pravičnosti kot zaslužnosti (predhodna modela), nato se loti razvijanja pojma pravičnosti kot poštenosti. Učitelj vodi dialog z učenci.
Metodika-variante	
<u>Načrt razprave z učenci:</u>	
A. Najprej vprašanje, s katerim ponovimo dosedanjo razpravo:	
1. Recimo, da se nekdo vrine v vrsto prav pred vas. Ali je to pravično? Zakaj ne? Katera sestavina pravičnosti je bila s tem kršena: enakost ali zaslužnost?	
Sledi pogovor, ki je usmerjen k pojmu pravičnosti kot poštenosti. V ta namen učitelj zastavi naslednjo problemsko situacijo:	
2. »Vzemimo, da moramo razrezati in med šest ljudi razdeliti torto ter da ni nobeden od njih upravičen do večjega ali manjšega kosa kot drugi. Kako bomo najlažje preprečili, da bi ta, ki torto reže, sebi odrezal nesorazmerno velik kos in s tem druge prikrajšal za njihov delež? (Klampfer 2001, 72-4).« (Primerjaj model v Didaktičnem priročniku za učitelje v 7. razredu osnovne šole (2007, 11), kjer učenci po skupinah oblikujejo pravila za Deželo X.)	
Učitelj lahko pri iskanju rešitve (če je to potrebno) pomaga z dodatnimi vprašanji. Na primer:	

3. Kaj bi se moral vprašati tisti, ki reže torto?
4. Recimo, da ste tudi vi ena izmed šestih oseb, vendar ne tista, ki reže torto: kako bi želeli, da bo torta razrezana?
5. Ali bi kaj pridobili, če bi torto razrezali na šest kosov, kose bi položili na šest krožnikov, krožnike bi označili s številkami od 1 do 6, nato pa bi žrebali, kdo bo dobil katero številko?
6. Kaj natanko bi s tem pridobili?
7. Ali bi v tem primeru vedeli, kateri kos nam bo pripadel?

Sedaj lahko učitelj preide k še zadnjemu (tretjemu) poskusu opredelitve pravičnosti.

8. Ali je mogoče zgornji primer s torto uporabiti tudi v resničnem življenju? Navedite kakšen primer!
9. Ali veste, zakaj država pobira davke? (Učitelj naj na tej točki počaka na ustrezen odgovor.)
10. Recimo, da so vsi zbrani davki, ki se naberejo v državni blagajni (proračunu) velika torta. Za njene kose se poteguje veliko ljudi in mnogi bi radi dobili čim večji kos. Kako bi jo morali razrezati?
11. Na kaj bi morali misliti tisti, ki režejo državno torto?
12. Recimo, da prihaja tisti, ki jo reže iz Maribora: ali bi bilo prav, če bi državni proračun razrezal tako, da bi dobil Maribor veliko več denarja kot druga slovenska mesta?
13. Kako bi sedaj preprečili takšne nesorazmernosti? Ali bi lahko ravnali podobno kot v primeru s torto?
14. Kaj če bi bil tisti, ki reže državno torto, doktor znanosti in bi doktorjem namenil nesorazmerno visoke plače? Ali bi bilo to pravično? Ali lahko navedete še kakšne druge, podobne primere.
15. Kaj pravite o naslednji ideji nekega zelo slavnega ameriškega misleca (gre za Rawlsa), ki je dejal, da bi morali torto vedno rezati tako, kot da ne bi vedeli, kakšna je naša izobrazba, kateremu družbenemu sloju pripadamo, kateri rasi, kako bistri smo, od kod prihajamo itd.? Kaj mislite, da je hotel s tem povedati?
16. Ali se vam zdi to pošteno? Utemeljite!
17. »Recimo, da smo doma v hiši s skupno kuhinjo. Vsak teden jo pospravi drug stanovalec, ki temeljito pomije posodo in vse drugo. Ker so vsi že opravili svoje tedensko opravilo, bi se moral tokrat drgnjenja ponev in brisanja delovnih površin lotiti sam. Ampak zakaj? (Miller 2007).«
Itd.; ipd.

Ker ta model zaključuje razpravo o pravičnosti, ki sta jo načela predhodna dva (*pravičnost in enakost* ter *pravičnost in zaslužnost*), je potrebno obnoviti tok razprave, spomniti, kdo med učenci je kaj prispeval in kako nam je to pomagalo, ter narediti ustrezen sklep. **Neža Ritlop** predlaga, da naj učitelj zahteva tudi domačo nalogo – npr. pisanje kratkega spisa o tem, kako učenci pojmujejo pravičnost oziroma kaj je pravičnost.

Drugo gradivo	<ul style="list-style-type: none"> - Državljska vzgoja in etika; učbenik za 8. razred (ur. dr. J. Justin); pogl. <i>Urejanje skupni zadev: vprašanja demokracije</i>. - Milharčič-Hladnik, Mirjam: Državljska vzgoja in etika; učbenik za 8. razred devetletne osn. šole; pogl. Demokracija v šoli in razredu. - Državljska vzgoja in etika; delovni zvezek za 8. razred (ur. dr. J. Justin); pogl. <i>Urejanje skupni zadev: vprašanja demokracije</i>. - Justin, J & Klemenčič E. & Sardoč M. (2007). Državljska vzgoja in etika: Didaktični priročnik za učitelje v 7. razredu osnovne šole. Ljubljana: i2.
Internetni / knjižni kotiček za učence	<ul style="list-style-type: none"> - Labbé, Brigitte & Puech, Michel (2005). <i>Filozalogajčki</i>. Murska Sobota: Pomurska založba. - Klampfer, Friderik (2003). Etiški pojmovnik za mlade. Zbirka Pojmovniki, knj. 3. Maribor: Aristej. - Bennett, J. William (2001). Moralne vrednote za mlade: zgodbe, ki pomagajo oblikovati lastni svet vrednot. Tržič: Učila. - Lewis A. Barbara (2002). Kako postati čim boljši: priročnik o oblikovanju značaja za otroke od 7 do 10 let. Ljubljana: Mladinska knjiga.
Internetni / knjižni kotiček za učitelje	<ul style="list-style-type: none"> - Justin, Janez; Sardoč, Mitja & Klemenčič, Eva (2008). <i>Učenje in izobraževanje za demokratično državljanstvo: zbirka gradiv – zgoščenka</i>. Ljubljana: Pedagoški inštitut. - Labbé, Brigitte & Puech, Michel (2005). <i>Filozalogajčki</i>. Murska Sobota: Pomurska založba. - Klampfer, Friderik (2003). Etiški pojmovnik za mlade. Zbirka Pojmovniki, knj. 3. Maribor: Aristej. - Miller, David (2007). Politična filozofija: zelo kratek uvod. Knjižna zbirka Kratka, knj. 1. Ljubljana: Krtina. - Peček, Mojca & Lesar, Irena (2006). Pravičnost slovenske šole: mit ali realnost.

Ljubljana: Založba Sophia.
